

**ПЕДАГОГІЧНИЙ АЛЬМАНАХ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА»**

**МАТЕРІАЛИ
IV Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених**

(5 листопада 2024 року)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

Збірник матеріалів
IV Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Випуск 4
5 листопада 2024 року

Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2024 рік

Рекомендовано до друку Вченою радою університету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Педагогічний альманах «Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика»: збірник матеріалів IV Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (5 листопада 2024 року). Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2024. Вип. IV. 301 с.

Організаційний комітет:

Богущ А. М.	— дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова);
Бабчук О. Г.	— кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (заступник голови);
Кавиліна Г. К.	— кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (відповідальний секретар);
Булгакова О.Ю.	— доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;
Левицька М.І.	— методист кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології

Матеріали збірника відображають наукові дослідження і їх результати, здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів та молодих науковців, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Відповідальність за зміст, точність цитат, прізвищ і представлених даних несе автор.

Технічне редагування матеріалів збірника — О.І. Кисельова.

<i>Сторож В. В.</i> Лепбук – інноваційна технологія дошкільного навчання.....	160
<i>Berezovska L.</i> Professional readiness of preschool education teachers for innovative activities.....	168
<i>Lysenko O. M., Melnychuk N. M.</i> Internationale politik zum schutz von flüchtligen und migranten.....	173
<i>Cojocari L., Ohrimenco (Boțan) A.</i> Valorizarea jocului-călătorie în familiarizarea copiilor cu diversitatea naturii.....	181

Розділ III. Особливості інклюзивних підходів

<i>Корзун Л. М.</i> Особливості розвитку та інклюзивне навчання дітей з порушенням інтелекту.....	196
<i>Кузнецова Т. М.</i> Інклюзивна практика у системі дошкільної освіти.....	203
<i>Літовченко О. В., Василенко А. І.</i> Особливості пізнавальної активності в дітей з порушеннями мовлення....	210
<i>Тубичко Ю. О.</i> Психолого-педагогічна готовність майбутніх фахівців до роботи у закладах дошкільної освіти з інклюзивною формою роботи.....	218
<i>Kovylyna V., Lepykh T.</i> Features of inclusive practice.....	226

Розділ IV. Професійні якості майбутніх фахівців дошкільних закладів

<i>Зоткіна Ю. С.</i> Розвиток толерантності в дошкільному віці.....	232
<i>Кавиліна Г. К.</i> Психологія емоційних станів та управління ними у дітей старшого дошкільного віку.....	238
<i>Кримова Н. О., Бирка А. В.</i> Формування особистісної ідентичності у дітей старшого дошкільного віку: проблематика та психолого-педагогічні рішення.....	244
<i>Кримова Н. О., Розумна-Ребдело С. В.</i> Дивергентне та конвергентне мислення в контексті творчого процесу...	249
<i>Панасюк Л.</i> Аналіз підходів до вивчення професійного самовизначення майбутніх фахівців.....	256

ЛІТЕРАТУРА

1. Кобильченко В., Омельченко І. Спеціальна психологія: Навч. посіб. Київ: Академія, 2020. 224 с.
2. Коргун Л.М. Специальная психология: навчальний посібник для самостійної роботи студентів з навч. дисц. Спеціальна психологія. Одеса: ТОВ Лерадрук, 2019. 104 с.
3. Коргун Л.Н. Дети с отклонениями в развитии. Психологические особенности. Психолого-педагогическая диагностика: учебное пособие для студентов психолого-педагогического профиля. Одесса: ТОВ «Лерадрук», 2012. 277 с.
4. Психологічний супровід інклюзивної освіти: підручник / за заг. ред. Т.О. Докучиної. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2020. 172 с.
5. Сак Т.В. Особлива дитина: Від народження до 6 років: поради батькам. Київ: Літера ЛТД, 2008. 144 с.
6. Синьов В.М., Матвєєва М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталості дитини: підручник. Київ: Знання, 2008. 359 с.

ІНКЛЮЗИВНА ПРАКТИКА У СИСТЕМІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Психологиня ЗДО №14 Т. М. Кузнецова

До кінця ХХ ст. у США, Великобританії, Швеції та інших країнах світу провідною стратегією в освіті дітей з обмеженими можливостями здоров'я стає їх інтегроване навчання, яке реалізується через створення корекційних класів у ліцеях та компенсуючих груп у закладах дошкільної освіти. Комплектування подібних класів та груп, як показує практика, веде до виключення дітей даної категорії з повноцінного соціального життя навчальних закладів, створює проблеми у формуванні конструктивних комунікативних відносин дітей

із ООП з їхніми однолітками та дорослими.

Сучасні тенденції спеціальної освіти спрямовані на перехід від інтеграції до інклюзії, тобто спільного навчання та виховання дітей з ООП та дітей, що розвиваються відповідно до показників вікової норми.

Інклюзія забезпечує залучення до освітнього процесу кожної дитини за допомогою розробки та впровадження адаптованої програми, яка відповідає здібностям та потенційним можливостям дитини з ООП та сприяє задоволенню індивідуальних освітніх потреб. Інклюзія дітей даної категорії забезпечується і через створення спеціальних умов відповідно з їх психофізіологічними особливостями розвитку.

До основних категорій дітей з ООП відносяться:

- 1) діти з порушенням слуху (глухі, слабочуючі);
- 2) діти з порушенням зору (сліпі, слабоворі);
- 3) діти із порушенням мови (логопати);
- 4) діти із порушенням опорно-рухового апарату;
- 5) діти з розумовою відсталістю;
- 6) діти із затримкою психічного розвитку;
- 7) діти з порушенням поведінки та спілкування;
- 8) діти з комплексними порушеннями психофізичного розвитку, з так званими складними дефектами (сліпоглухонімі, глухі або сліпі діти з розумовою відсталістю).

Найбільш характерні особливості дітей із ЗПР:

- зниження працездатності;
- нестійкість уваги;
- нижчий рівень розвитку сприйняття;
- недостатня продуктивність довільної пам'яті;
- відставання у розвитку всіх форм мислення;
- дефекти звуковимови;
- своєрідна поведінка;
- бідний словниковий запас;
- низька навичка самоконтролю;
- незрілість емоційно-вольової сфери;
- обмежений запас загальних знань.

Інклюзивне навчання передбачає спільну освіту дітей з особливими освітніми потребами і однолітків, що нормально розвиваються, в межах однієї групи з різних освітніх ліній.

Загальна кількість дітей інклюзивної групи скорочується. Дві третини складають вихованці з відповідним віковій нормі рівнем психофізичного розвитку, одну третину – діти з тим чи іншим відхиленням (наприклад, з порушеннями опорно-рухового апарату, інтелекту, слуху, зору) або діти раннього віку, що не мають виражених первинних відхилень у розвитку, але відстають від вікової норми (у тому числі дітей з порушеннями емоційно-вольової сфери).

Гранична наповнюваність інклюзивних груп встановлюється залежно від віку (до 3 років та старше 3 років) та категорії дітей з ООП. У віковій категорії до 3 років в інклюзивну групу зараховується 10 дітей, у тому числі не більше 3 дітей з обмеженими можливостями здоров'я.

До групи дітей старше 3 років зарахування здійснюється наступним чином: – 10 дітей, у тому числі не більше 3 глухих дітей, або сліпих дітей, або дітей із порушеннями опорно-рухового апарату, або дітей із розумовою відсталістю помірного, тяжкого ступеня, або дітей із складним дефектом; – 15 дітей, у тому числі не більше 4 слабозорих та (або) дітей з амбліопією та косоокістю, або слабочуючих дітей, або дітей, які мають тяжкі порушення мови або дітей з розумовою відсталістю легкого ступеня; – 17 дітей, у тому числі не більше 5 дітей із затримкою психічного розвитку.

Інклюзивна освіта будується на таких принципах:

Принцип індивідуального підходу передбачає вибір форм, методів та засобів навчання та виховання з урахуванням індивідуальних освітніх потреб кожного із дітей групи. Індивідуальні програми розвитку дитини побудовані на діагностиці функціонального стану дитини та передбачають вироблення індивідуальної стратегії розвитку конкретної дитини. Індивідуальний підхід передбачає не лише зовнішню увагу до потреб дитини, а й використання педагогом різномані-

тних методів та засобів роботи спеціальної педагогіки.

Принцип партнерської взаємодії із сім'єю. Зусилля педагогів будуть ефективними, тільки якщо вони підтримані батьками, зрозумілі їм та відповідають потребам сім'ї. Завдання спеціаліста – встановити довірчі партнерські відносини з батьками чи близькими дитини, уважно ставитись до запиту батьків, до того, що, на їх погляд, важливо і потрібно в даний момент для їхньої дитини, домовитися про спільні дії, спрямовані на підтримку дитини.

Принцип динамічного розвитку освітньої моделі дитячого садка. Модель дитячого садка може змінюватися, включаючи нові структурні підрозділи, фахівців, розвиваючи методи та засоби.

Мета інклюзивної освіти полягає у досягненні всіма дітьми певного суспільного статусу та ствердження своєї соціальної значимості. Це стосується і дітей з певними особливостями у розвитку. Спільне навчання звичайних дітей та дітей з проблемами в розвитку – це спроба надати впевненості у своїх силах дітям з обмеженими можливостями здоров'я. Діти з особливими освітніми потребами потребують не тільки особливого відношення та підтримки, а також розвитку своїх здібностей та досягнення успіхів при навчанні у школі.

Інклюзивне виховання та освіта дітей з обмеженими можливостями здоров'я слід починати з ранніх років. Загальновідомо, що саме у дошкільному дитинстві у дитини закладаються навички соціального спілкування, які допоможуть їй у майбутньому дорослому житті. Такі діти більше звичайних потребують доброзичливого та стабільного середовища. Дитина, яка відчуває ті чи інші труднощі у розвитку, зможе соціально адаптуватися, опанувати навички адекватного функціонування у суспільстві, якщо її дитинство проходить у штучно створеному середовищі, яке сильно відрізняється від звичайного, тобто це спеціалізовані дошкільні групи, школи, різні заклади компенсуючого типу. Виходячи у світ після спеціалізованих закладів, дитина з

обмеженими можливостями здоров'я абсолютно не підготовлена для життя в суспільстві звичайних людей, а її особливості ще й посилюють ситуацію перебування у соціальному світі. Адже вчиться така дитина часом набагато повільніше, з великими труднощами пристосовується до ситуації, що змінилася, дуже гостро відчуває недоброзичливість, настороженість оточуючих, болісно на це реагує. Тому важливим завданням запровадження інклюзивної освіти є виховання готовності суспільства до того, що поряд з дитинством будуть діти, які мають фізичні, психічні, інтелектуальні проблеми. Для звичайних дітей, досвід спільної з особливими дітьми ігрової та навчальної діяльності при усвідомленій та продуманій педагогічній та виховній роботі, призведе до найбільш уважного та дбайливого ставлення до навколишнього світу, формуванню активної життєвої позиції, прояву таких рис характеру, як доброзичливість, людяність, великодушність, толерантність. У свою чергу, дітям з особливостями розвитку постійне спілкування зі здоровими однолітками дає можливість вибудовувати модель здорового нормального життя, надає умови для найповнішого розкриття її потенціалу.

Не можна не оцінити і той момент, що інклюзивне виховання та освіта дає сім'ї дитини з ООП можливість жити повноцінним життям, дає можливість прагнути разом із дитиною до успішності, до подальшого розвитку особистості, до досягнення поставленої мети.

Батьки починають адекватно ставитися до своїх дітей, позбавляються невпевненості та страхів щодо подальшого життя в навколишньому світі. Для успішного здійснення інклюзивної освіти дітей з особливими освітніми потребами потрібні зміни самої системи освіти, якій необхідно стати більш гнучкою та здатною до забезпечення рівних прав та можливостей навчання всіх дітей без дискримінації. Виходячи із принципів соціальної моделі, суспільству необхідно подолати негативні установки щодо дитячої інвалідності та

незвичайності у розвитку та надати їм рівні можливості повноцінної участі у всіх сферах соціального життя.

І як уже було зазначено, інклюзивне виховання потрібно починати з раннього дитинства, тобто активніше включати до груп дитячого садка дітей із проблемами у розвитку. Для цього слід створити необхідне середовище у групі ЗДО.

Воно має бути доступним та розвиваючим. Необхідне гарне сучасне обладнання для ігротерапії, музичної терапії і т. д. І важливим моментом є наявність у закладі дошкільної освіти добре підготовленої команди спеціалістів. Вихователі, психологи, логопеди, музичні керівники повинні володіти прийомами Монтесорі-педагогіки та елементами здоров'язберігаючих технологій. Педагоги мають забезпечити дітям із проблемами у розвитку психологічний настрій на подолання можливих труднощів.

В даний момент інклюзія в дитячих садках стає більш доступною та реальною. Ми відходимо від фронтальних форм навчання дошкільнят, широко впроваджуючи інтегровані форми роботи з дошкільнятами. Формується розвиваюче середовище принципом варіативності, здійснюється індивідуальний підхід при подачі навчального матеріалу, розвивається самостійна активність дитини, впроваджується модульна організація освітніх програм. Усе це дозволяє досягати високої ефективності освітньої діяльності.

У роботі з батьками таких дітей від педагогів потрібна особлива тактовність. Як правило, у батьків виникає комплекс провини по відношенню до власної дитини, щонайменше відхилення у розвитку. На цій основі формується певний стиль батьківських взаємин – гіперопіка. Такі батьки захищають дитину від можливих проблем, потурають її забаганкам та бажанням. В результаті виникає спотворення особистісного розвитку (егоїзм). Грамотно підготовлений вихователь у процесі співробітництва з такими батьками повинен звернути їхню увагу на наявність великих можливостей розвитку дитини, створити у них відповідні педагогічні установки, доне-

сти до них, що дитина може зробити самостійно, а що ні.

З усього вищесказаного слід дійти невтішного висновку: інклюзивна освіта доводить, що ці діти можуть бути успішними, якщо їм надається необхідна допомога. Вона надає можливість комунікації у атмосфері емпатійності, толерантності, соціальної справедливості, співробітництва. У майбутньому успішна соціалізація та здобуття освіти дітьми з обмеженими можливостями та дітьми-інвалідами забезпечує їм повноцінну участь у житті суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беленька Г.В. та співавтори. Підготовка вихователя до розвитку особистості дитини в дошкільному віці: Монографія / За заг. ред. І.І. Загарницької. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. 314 с.

2. Білозерська І. О. Деякі аспекти формування батьківської компетентності у родинах, що мають дітей з порушеннями розвитку. *Психолого-педагогічний супровід навчання дітей з порушеннями розвитку*. К. 2010. Вип. 1. С. 32-37.

3. Давиденко Г. В. Впровадження інклюзивної освіти у Великій Британії: проблеми, шляхи вирішення. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*, 2015. №12. С. 27–38.

4. Засенко В.В. Рівний доступ до якісної освіти дітей з особливими потребами. *Кроки до демократичної освіти*. 2002. №1. С. 34.

5. Колупаєва А. А., Савчук Л. О. Діти з особливими потребами та організація їх навчання. Вид. доп. та перероб.: наук.-метод. посіб. Київ: Вид. гр. «АТОПОЛ», 2011. 274 с.